
ALS OFFERS, DIE DES AVONDS BRANDEN

DOOR

Q. A. DE RIDDER

Toen eenige invloedrijke leden der gemeente aanstalten gingen maken, om heen te gaan, stond ouderling Van Duren op en even met het lepeltje tegen het schoteltje tikkende, brak hij met dwingende autoriteit het stemmengezwatel uiteen tot enkele losse, verstervende gesprekfragmenten. Als dan de stilte rondom hem aandachtsvol stond, richtte hij zich tot den predikant, terwijl hij een glimlach van welwillendheid om zijn stuggen mond liet spelen.

„Dominee,” zoo begon hij, „het wordt nu tijd van gaan en ik zou nu, na het vele goede, dat hedenavond gesproken is, als oudste van den kerkeraad nog gaarne iets willen zeggen. U hebt vanavond in uw gedachtenleerrede gezegd, dat ge altijd vol zijt geweest van een jaloersche liefde voor uw heerlijk ambt en dat ge, als ge nòg eens uw leven moest overdoen, toch weer predikant zoudt worden. Welnu, we hebben u vandaag mogen huldigen als zoodanig en de groote belangstelling zoowel bij den dienst als daarna in uw huiselijken kring, moet u wel ten bewijs zijn geweest, hoe groot de achting is, die uw gemeente u toedraagt om uw arbeid. Uw werk is hier zeldzaam gelukkig geweest, de genadige God heeft u zijn rijken zegen geschonken, zelfs zoo dat er bijna nimmer wolken zijn geweest en bijna altijd zon. Er mogen dan weleens, net als overal, kleinig-

heden zijn geweest, die verdrietig stemden, ze hebben uw frisschen levenskijk, uw moedigen arbeidszin niet kunnen verduisteren. Daar zijn we dankbaar voor. U is nog jong, u staat in de volle kracht van uw leven, met gaven versierd, die maar aan enkelen gegeven zijn, uw groeiende gemeente stelt weliswaar aan een dienaar des Woords zware eischen, maar stelt ook zijn bijzondere werkkraft bij voortdoring op prijs. U stuurt het schip veilig, u is in alle opzichten een goede kapitein, die zijn wil weet door te zetten, als het moet, maar ruimte laat voor overleg met uw, als ik het zoo eens noemen mag, scheepsraad. Welnu, ik spreek de hoop uit, dat het zoo nog tal van jaren moge blijven en wij allen in gezondheid en onder Gods onmisbaren zegen eenmaal ook uw zilveren ambtsfeest mogen vieren in deze gastvrije pastorie, gastvrij en aantrekkelijk ook door de aanwezigheid uwer vriendelijke, liefdevolle gade, die een ware moeder der gemeente is.

En nu, geachte dominee, en ook u, geachte mevrouw, wenschen wij u gezamenlijk, vóór wij heengaan, nog eens toe te zingen de oude zegenbede: De Heer zal u steeds gadeslaan."

Terwijl de oude Van Duren met veel nadruk het geheele psalmvers uitsprak, had de organist der kerk zich tusschen een paar gemeenteleden in de achterhoede heen gewrongen naar het orgel en vol en krachtig zonder voorspel zette hij het vers in. Met een glimlach van dankbaarheid, die gedurende de korte toespraak alreeds om zijn mondhoeken had geleefd, luisterde dominee Van IJsselstein naar de woorden van de zegenbede. Toen het gezang geëindigd was, hief hij het hoofd uit zijn vriendelijke, peinzende aandacht met een ruk omhoog. „Laat ons danken," zeide hij met een zucht. Eerbiedig neigden zich de hoofden en met groote warmte dankte de predikant zijn God voor twaalf en een half jaar van onverdienden zegen.

Mevrouw Van IJsselstein kon den slaap maar niet vatten. Met bitterheid dacht ze aan de gebeurtenissen van den dag, de huldiging van haar echtgenoot. Zij zag hem zoo gansch anders dan de gemeente hem zag, ze zag ook zijn karakterfouten en vanavond meer nog dan anders misschien. O, wat een pose, dacht ze wrevelig en

dat bij het heiligste, wat een schijn, waarachter de leegheid verborgen wordt gehouden. Alles gaat bij hem om het succes, om de bewondering van anderen, om het vooraan-zijn. En die gedachte bedroefde haar, gelijk zij haar al zoo dikwijls had bedroefd, omdat zij haar man zoo anders gekend had, zich zooveel geestelijk schoon herinnerde uit het verleden, toen zij beiden jonggetrouwde menschen waren geweest, pas in de pastorie. Maar het succes had hem bedorven, zijn groote preek talent, dat hem al zoovele beroepen had bezorgd, was zijn eigen vreeselijke vijand geweest. Langzamerhand was de frissche, gave jongen een echte dominee geworden, wiens plechtigheid en zelfverzekerdheid zoo tot een tweede natuur waren geworden, dat zij zelfs in de intieme samenleving van het gezin hem niet meer verlieten. Als hij maar succes had, als ze maar naar hem kwamen, van heinde en ver . . . naar den vermaarden dorpsdominee, die wonderlijk genoeg van zijn dorp niet weg te krijgen was . . . Dat was óók al zijn roem . . . een eenvoudige dorpsdominee trok beroepen uit de groote steden, niet een enkele maal, maar herhaaldelijk. En hij blééf op zijn dorp, niet uit bescheidenheid, uit ootmoed, maar uit ijdelheid, wat hij zich trouwens gemakkelijk veroorloven kon, omdat hij niet onbemiddeld was.

Vaak had ze geprobeerd er met hem over te spreken, maar zijn dominee-zijn had ook tusschen hen beiden in geestelijke dingen een muur opgetrokken . . . in zijn geestelijke terminologie, waarvan ze al grooter afkeer kreeg, weerde hij haar af . . . ze raakten elkaar niet meer, sinds láng niet meer.

En toch, zij wist, dat hij au fond nog altijd de beste jongen van vroeger was. Er moest nog veel van zijn oude gaafheid over zijn, maar hij gunde zich geen tijd meer tot zelfonderzoek. Hij wilde wèrken, hard werken, groote dingen tot stand brengen in de gemeente. Daardoor was hij weinig thuis, want zijn plichtsbesef was oorzaak, dat hij die groote dingen niet wilde ten koste van het voor de hand liggende herderlijke werk. Dat hem trouwens gemakkelijk afging, omdat zijn geest soepel en elastisch was.

Neen, slecht was hij niet, maar hij had zich nu eenmaal een harnas van geestelijken hoogmoed aangedaan, waartegen alles afstuitte. Hij was zoo vreeselijk ijdel, ging zoo in uiterlijkheden op. En hij ver-

zuimde zelf verkwikking te zoeken bij de zuivere bronnen van ware geestelijke aristocratie. Hij meende het wel goed met zijn beschouwingen, maar de echte menselijke warmte, die hij geven kon, was er uit en werd nu vervangen door mooi klinkende woorden, die het oor hadden van het groote deel der gemeente, dat geen moeite deed om zuiver te onderscheiden

Daarover tobde zij, de stille domineesvrouw, vrouw van een heel andere geestelijke structuur, een van die stillen in den lande, die gaarne aan den kant van den weg gaan staan, als de vereering en de hulde naderen en zich liefst wegschuilen in een hoek, als het rumoer daarvan in de onmiddellijke nabijheid gekomen is. Omdat zij instinctief begrijpen, hoe gevaarlijk al die menschenvereering is en hoe weinig de ziel zelf er mede gebaat is. En daarom vreesde ook dit bleeke vrouwtje, dat zich eenzaam gevoelde in een rijk gewaand huwelijksleven, dat niet in vervulling zou gaan de bede, die daar straks gezongen was: de Heer zal u steeds gadeslaan, eenvoudig omdat haar man zich niet in het minst bewust was juist nú in gevaaren te leven, gevaaren, die de ziel met een ramp bedreigden. Welke ramp zich trouwens reeds lang voltrok, zoo als een sluipende, verraderlijke ziekte reeds een schoon, sterk lichaam in haar macht hebben kan vóór de artsen er ook maar eenig begrip van hebben.

In zijn kamer zat ds. Van IJsselstein nog wat na te peinzen over den schoonen feestdag. Toch was zijn vreugde al niet meer onverdeeld, want het zwijgend heengaan na triesten groet van zijn vrouw had hem toch wel even gegriefd. Hij was het gewoon, dat zijn vrouw niet uitbundig was en die uitbundigheid zou hem trouwens ook niet hebben aangestaan, maar hij vond toch, dat zij wel iets meer in zijn slagen kon meeleven. Hij noemde dat: niet-dankbaar-zijn, maar hij besepte niet, dat dit een leugenachtige benaming was en eigenlijk niets meer dan een bemanteling van hoogmoed. Hoe weinig zielkundig inzicht hij ook had, ook al tengevolge van zijn niet diepinleven in het geestelijk leven van anderen, hij voelde toch critiek in die stille houding, een zwijgende afkeuring van zijn blijheid-omhuldebetoon. En dat besef maakte hem wrevelig, ook al omdat hij de geestelijke superioriteit hier voelde, doch niet bekennen wilde.

Hij wist en waardeerde het in zijn beste oogenblikken ook wel, dat zijn vrouw innerlijke stabiliteit bezat, die niet licht door uiterlijke dingen verbroken kon worden, maar hij meende van zich zelf, dat hij die niet minder had, de enkele maal, dat het probleem tot vlak voor zijn ziel werd geschoven dan uitgezonderd. Zooals nu, nu hij er over peinsde, hoe mooi de avond was geweest en hoe hij nog mooier had kunnen wezen, als er een blijde tinteling in de oogen zijner vrouw was geweest om zijn glorie. In plaats van nu: het niet geheel begrepen, maar toch wel herkende verwijt.

Dit peinzen had een groote schaduw over zijn feestvreugde getogen, waarvan de donkerheid hem al grooter benauwenis werd. Tevergeefs verzette hij er zich tegen; zijn neerslachtigheid voelde hij als een moeilijk te verwrikken last, die al meer pijn ging doen. Wat hij in geen jaren gevoeld had, voelde hij nu: een geestelijke eenzaamheid, welker oorzaak hemzelf niet helder was. Hij wist nog niet, dat deze eenzaamheid in zijn leven zou staan, scheiding makend tusschen de ledigheid van ziel en de volheid van geestelijke vreugde, welke in dit troosteloos-grijze uur voor zijn zieleleven door God zelf werd voorbereid.

Uren achtereen zat hij neer in zijn bureaustoel, achter de schrijftafel, de plaats van zijn stagen arbeid van vele jaren, arbeid van triomfen en machtsgeluk. Nu zat hij er als een verslagene, aan wien veel klaar werd in dit uur. Hij begon zichzelf te onderzoeken in stug, genadeloos denken, waarin de zieleleegte hem toescheen als de gaping van een dompen, killen kelder, waarvan het luik al te weinig had opengestaan. Die kilheid leek hem erger nog, nadat hij in den rijkdom van anderer geestelijk leven had geblikt, toen hij zich uit zijn roerloos neerzitten had gerecht, om een boek te grijpen uit zijn kast en zoo zijn ziel op te heffen uit haar neergebogenheid. Hij zag zich nu zoo gansch anders dan voorheen, de goudglanzende vruchten van zijn oogsten bleken wormstekig te zijn, ze waren wel vele, maar ze droegen het bederf in haar diepe hart. Nu tastte hij in grooten angst naar anderer vruchtenrijkdom en al wat hij in zijn handen kreeg, leek hem beter en zuiverder dan het zijne. De diepe, doorlêden gedachten van hen, die géén roem en eer hadden gezocht, ze ondanks

dat toch hadden verkregen, wierpen haar stralen over zijn ziele-donkerheid heen, zoo dat zijn treurigheid er nog grooter door werd, doch tegelijk ook weer de teederheid van zijn jongen tijd in hem opgroeide als een schuchtere plant uit leed's donkeren grond. En nu zag hij zijn vrouw in haar bleeke gebogenheid als een rijk bezit, welks waarde hij nimmer gekend had, voelde hij, hoe haar levenshouding steeds zuiverder en beter was geweest dan die zijner eigen ziel. Niets van zijn vermeende grootheid bleef nu meer voor hem over, de kleur en klank zijner woorden, de pracht van zijn daden, het hing als een verrafeld bedelpak om de schamelheid zijner leden, waarvoor hij zich nu schaamde, nu zijn oogen zagen. En zoo neerzittend na zijn gloriedag van uiterlijken schijn voelde hij zich als iemand, die over zijn sterk gewaanden arbeid den storm had zien gaan van één verschriktingsnacht en die nu rampzalig tusschen de puinen ronddwaalt.

Maar het was Góds storm, die over zijn wrakke huis met niets dan een schitterenden gevel, heengevaren was. En na het vuur en den stormwind zou het ruischen van de zachte stilte komen, waarin de Heer óók zou zijn. De fluisterstilte, waarin heel schuchter en van heel diep uit zijn ziel de stem van den ootmoed zou opklinken.

Twaalf en een half jaar had hij in de pastorie gewoond en slechts een enkele maal was er des nachts gescheld. Dat was dan voor een kranke der gemeente, die geestelijken bijstand behoefde in het hachelijkst levensuur, in het uur, dat de dood reeds zijn stillen voetstap deed hooren.

En in dézen nacht werd wéér gescheld. Ds. Van IJsselstein schrikte op uit zijn beweegloos neerzitten achter zijn schrijftafel. Hoe, had men nú zijn blij gewaande geloofskracht noodig, zijn sterken moed, om een ziel het pad naar de eeuwigheid wat lichter te maken? Het bloed klopte hem in de slapen, joeg koortsig naar zijn schedel, zoo dat elke haarwortel hem pijn deed. Neen, van nacht kòn hij geen bemoedigende woorden spreken, hij, die zelf leed om eigen schamelheid, die geen vast punt meer wist voor zijn starende oogen, waaraan hij zich vastklampen kon. „O God, bespaar mij dát,” verzuchtte hij uit zijn brandenden zielenood, „ik die in hoogmoed, in eigen kracht

uw gemeente heb willen bouwen spaar me dat, o God!!" . . .

Toch richtte hij zich op, de bel herhaalde haar dwingenden roep En moeilijk schreed hij de kamer uit, de lange duistere gang door, waarin hol zijn schreden verklonken

Toen hij de deur ontsloten had, zag hij buiten in den helderen zomernacht een hem vreemden boerenknecht staan, in de hand de leidsels van een paard, dat snuivend en blazend van een blijkbaar snellen rit, voor een tilbury gespannen stond.

„Ik ben de nieuwe knecht van het Monnikenhof, dominee en de complimenten van den baas en of u mee kunt komen voor de vrouw. De dokter uit de stad, dien ik daarnet weggebracht heb, denkt dat het vannacht nog wel afloopen kan.”

Ds. Van IJsselstein knipte even met de oogen, zooals iemand, die plots in een fellen lichtschijn staat. 't Was van de ontzetting nu bij een stervende geroepen te worden, nu hij zelf geen steunpunt voor eigen zieleleven meer vond. Zoo moest hij dan tóch, want 't kwam niet in hem op den jongen met een weigering terug te sturen. Dat kon nu eenmaal niet, mocht ook niet, waar men hunkerde naar de komst van een dienaar des Heeren.

Toch wachtte hij even met het antwoord. „Goed,” zeide hij dan, „maar je moet even wachten, een minuut of wat. Maar wacht, 'k zal even een sigaar voor je halen.”

Toen hij terugkeerde daarmee, was de jongen zoo ver, dat hij zijn verbazing over dominee's nog-in-de-kleeren-zijn onder woorden brengen kon. „Is dominee nog niet naar bed geweest?” vroeg hij een en al verbazing. En de dorpsstraat afziende, die naar het oosten openlei, doelde hij met zijn blikken op het aarzelend opleven van den nieuwen dag, die daar opengloorde.

Van IJsselstein gaf geen antwoord. Wat zou hij ook kunnen antwoorden, als hij waar wilde blijven? Dus zweeg hij maar en de jonge boer bedacht bij zichzelf wijs, dat dominees toch wel heel knap moesten worden, als ze zoo laat nog in de boeken zaten. Zijn eerbied voor dezen dominee groeide er nog door. Terwijl die hem weer verzocht nog een minuut of wat geduld te hebben, stak hij behaaglijk den brand in de fijne sigaar.

Van IJsselstein keerde weer naar zijn kamer terug. Hij voelde zich als een stuk wild, dat, door de honden opgejaagd, nergens rust vindt, zich op geen enkele plek veilig waant. Zoo moest hij dan tóch mee, in den moeilijksten nacht zijns levens, nu, terwijl hem alles ontnomen was, terwijl heel zijn zelfvertrouwen geknakt was als een weggeworpen bloem, die geen waarde meer heeft, al haar geur en kleur heeft verloren.

Besluiteloos stond hij in zijn kamer. Waartoe was hij er nog weer heengegaan? Waartoe dat uitstel? Als versuft streek hij zich over het voorhoofd, zoekende naar zijn gedachten. Toen hij wéér de kamer wilde uitgaan, wist hij het; hij moest zijn vrouw zeggen, dat hij naar het Monnikenhof ging. Maar neen, dat zou hij straks doen, als hij zich gesterkt had voor den moeilijken tocht.

En wat hij in langen tijd niet meer gedaan had uit innerlijken drang, deed hij nu: hij boog de knieën en met zijn gloeiend gelaat in de handen, zocht hij Gods aangezicht om Hem om bijstand te smeeken, nu iets van hem geëischt werd, dat hij niet geven kon: steun aan een ziel in stervensnood, opdat het pad naar de eeuwigheid niet al te moeilijk zou wezen.

Minuten lang lag hij roerloos neergebogen, zijn schamelen roep uit zijn ziele donker herhalend in al maar nieuwe, dringender woorden, woorden van angst en wanhoop, van nietigheid en zelfverlorenheid, woorden waaruit alle hoogmoed verdwenen was. En zoo merkte hij niet, hoe, stil en geruischloos, zijn vrouw in de kamer gekomen was en hoe zij, na even sprakeloos toezien met een glimlach van blijde ontroering, weer even stil en geruischloos verdween.

Nog vele minuten lag hij daar zoo, dan stond hij moeilijk over-eind, maar rustiger van uiterlijk, minder gejaagd dan zoeven. In korte woorden vertelde hij, op de slaapkamer boven, aan zijn vrouw de noodzakelijkheid van zijn gaan naar het Monnikenhof en het deed hem goed in haar vriendelijke oogen tranen te zien. Begreep ze hem ook nú alweer en dat zonder dat ze samen gesproken hadden over wat er dien nacht met hem geschied was?

Toen hij opnieuw de voordeur opende, waar zoowel knecht als paard in opperst ongeduld wachtten op zijn komst, was een nieuwe morgen stralend boven de nachtschaduw en uitgerezen

De boerin van het Monnikenhof was heel haar leven een trotsche vrouw geweest. Haar man was een man van macht in de omgeving, zijn stallen en schuren getuigden van grooten rijkdom en altijd was het hem bovendien nog voor den wind gegaan. Nu waren beide menschen oud en al hun kinderen hadden zij op flinke boerderijen gezet, de een al grooter dan de ander. Zoo was de naam Van Heukelom een naam, die klónk in het land.

Vrouw Van Heukelom was een der werkzaamste leden van Dorcas geweest. Daardoor was zij en om wat zij met groote gulheid in de gemeente deed zeer gezien bij den dominee. Zij had wat over voor Gods koninkrijk en van haar scheen het niet gezegd, het woord, dat het lichter is voor een kemel te gaan door het oog van een naald dan voor een rijke om in te gaan in het koninkrijk Gods. Maar ook ds. Van IJsselstein voelde dikwijls achter haar daden den machts-hoogmoed, die op dank en hulde uit is, al voelde hij, waar hij zelf niet anders was, dit weer niet al te diep. Als hij over vrouw Heukelom's daden met anderen sprak, vergoelijkte hij de opkomende kritiek altijd met een vriendelijk: ze wil gekend worden, vrouw Heukelom. Want zóóveel psychologisch inzicht leefde er toch wel in hem, dat hij voelde die kritiek niet te kunnen aanvaarden, zonder zichzelf te herzien.

Nu, op weg naar het Monnikenhof, dacht Van IJsselstein daar weer aan. Hij vergeleek zijn eigen karakter met het hare en zag nu een sterke overeenkomst. Zijn zielsrust, dien nacht zoo fel doorschokt als een rustige vlakte door een aardbeving, die veel vernielde van wat daar zoo sterk scheen opgebouwd, had hij ook in het gebed niet herwonnen, maar hij voelde zich niet zoo angstig meer hij had God beleden een zondaar te zijn in ootmoedig, oprecht gebed, hij wilde nu zijn moeilijken weg verder aan God overlaten Misschien maakte God het wèl met hem, nu hij zoo hulpeloos was al was hij zelf dan een nietig menschenkind, die zijn stuur kwijt was, God zelf werd er nièt kleiner, integendeel te heerlijker om. Hij behoefde niet van zichzelf te getuigen straks aan het bed der vrouw, dat wellicht haar doodsbed zou wezen, nu de zware krankte zich ten ongunste had gekeerd; zoo dat zoo ware, zou het er droevig uitzien met den te bieden troost. Neen, hij zou van Gød getuigen en hij voelde nu, dat hij dit misschien ondanks zich zelf blijde zou kunnen doen, geheel

afgedacht van eigen nood, maar enkel ziende op Gods groote heerlijkheid. En die gedachte maakte hem rustig en deed hem tenslotte onbeschroomd binnengaan in het vertrek, waar nu om een ziel werd gestreden

„k Ben blij dat u komt, dominee, ik heb er toch zóó naar verlangd en 't wachten ging me zoo lang vallen.” Met zwakke stem en telkens onderbroken door zware ademhalingen richtte de zieke zich tot ds. Van IJsselstein, alzoó hem zonder eenige voorbereiding voor zijn gevreesde taak plaatsende. Maar daaraan dacht hij nu niet meer, terwijl hij vol eerbied op het van lijden vermagerde gelaat der zieke staarde. Hij had haar hooggeacht, deze vrouw, hij voelde het nu heel diep, hoe groot zijn eerbied altijd voor haar geweest was, maar thans leed hij diepe smart om haar, omdat hij zich bewust werd, hoe moeilijk haar doodsstrijd moest wezen. Al zijn lijden van één enkelen nacht had hem doen zien wat hoogmoed was en nu zag hij het einde naderen van een vereerde zuster der gemeente, een einde, dat verduisterd werd door haar zorgen over haar zielenood.

Van IJsselstein keek rondom zich, onrustig, er waren er hier te veel om een zelfverkozen biecht te hooren. Want daarop rekende hij nu, hij verwachtte niet anders dan dat zij hem haar groote bekommernis zou mededeelen. De kinderen begrepen zijn blik en de een na den ander gingen zij de ziekenkamer uit.

Een dankbare glimlach speelde om den mond der vrouw van het Monnikenhof. Ze waren nu met hun drieën, haar man mocht er bij zijn, hij had het grootste deel van haar lange leven aan haar zijde gestaan, samen hadden zij kinderen grootgebracht voor Gods koninkrijk en al was voor haar gevoel alles nu uit haar handen geglipt, zoodat ze met ledige handen voor Gods rechterstoel zou moeten verschijnen, zoo er geen verandering kwam, zij twijfelde er niet aan, of haar man had in ootmoed zijn plicht gedaan. Hij mocht dus gerust haar biecht hooren en heimelijk hoopte zij op een troostwoord ook van hem.

„En hoe is het nu?” vroeg Van IJsselstein, de hand der zieke in de zijne nemende.

„Hoe bedoelt dominee dat?” was de wedervraag. „Als dominee

mijn ziekte-toestand bedoelt, och, dan kan ik dat wel gauw zeggen: het loopt af, de kaars is uitgebrand. Maar dominee zal wel dat andere op het oog hebben en dan moet ik zeggen: treurig, treurig ziet het er met me uit."

En nu beleed ze met moeite, geestelijke en lichamelijke moeite, en telkens met lange onderbrekingen vanwege de toenemende vermoeidheid, hoe zij heel haar leven als een verspild leven had leeren zien en hoe zij nu vreesde te zullen moeten heengaan als een die zonder hope is. Al wat ze verricht had in het leven, had geen waarde meer voor haar oog, daar het altemaal met zonde bevlekt was, zelfs als het betrekking had gehad op het geestelijk leven. En ze kon het niet meer overdoen, wat ze verkeerd had gedaan, in hoogmoed in plaats van in ootmoed, in welken gevoelsstaat immers alle werk van christelijk karakter moet worden verricht.

Het was een aangrijpende biecht en Van IJsselstein luisterde er met eerbied naar, het hoofd gebogen om zijn ontroering te verbergen. Want alles wat deze vrouw daar uitzegde voor hem en haar man in de hoop, dat hun sterk geloof haar ten steun zou wezen, had hijzelf eenige uren geleden tot zichzelf gezegd. Hoe kon hij nu troosten en sterken, waar hijzelf zulk een zondaar was? En heel zijn herlevenden moed van daar straks in het rijtuig voelde hij weer wegzinken uit zijn hart.

Maar toch wilde hij spreken, want hij voelde zich hier een geroepene, wyl dienaar des Heeren, die zijn kudde te weiden heeft, zich daar zelfs niet om eigen tekortkoming aan onttrekken mag. En schuchter begon hij te getuigen van Gods groote liefde voor arme zondaren, zelfs voor zondaren, die heel hun leven als een verspild leven zien.

Maar geen vrede daalde er in de ziel der lijderes. Zij voelde haar hoogmoed gebroken, voelde dat de altijd zoo goed verzorgde plant van haar trots was uitgerukt, voorgoed, ook als zij zou blijven leven. Maar ze had er niets voor teruggekregen en in de zieleleegte was niet het geringste scheutje opgesproten, dat op den groei van den ootmoed wees. En in haar grooten zielsangst riep zij maar klagend: „O neen, dominee, dat is wel mooi, maar het is niet voor mij.” En haar zonde zag zij slechts als iets, dat te groot was om

vergeven te worden. Met meedoogenlooze oprechtheid rafelde ze alles van haar daden en gevoelens uiteen, om te laten zien, dat de vezels waaruit ze bestonden, geen waarde hadden.

Het werd Van IJsselstein angstig te moede bij dien twijfel van het laatste levensuur. Hij was uitgeput, kon geen gedachten meer vinden. Een geweldige gedachte doorflitste zijn denken, zoo hevig, dat hij er bijna een lichamelijke pijn van onderging. Hij had gemeend niet te kunnen spreken uit eigen kracht, omdat hij zelf een arm zondaar was, hij had zich toen maar wijs gemaakt, dat hij dan tóch wel Gods groote liefde kon verkondigen. Zeker, dat wás ook zoo, maar moest hij hier niet verder mee met de stervende, moest hij niet erkennen, dat hij, de ook door haar gevierde, even rampzalig was? Niet voor haar, was het, had zij gezegd, maar dan wel voor mij, die in geen enkel opzicht beter was, integendeel met nog grooter verantwoordelijkheid had gespeeld? O, hij moest dát tot haar zeggen, zoo dat er weer hoop zou stralen in haar ziel in het laatste levensuur vlak aan den oever van den donkeren stroom, dien ze over moest. Maar kon hij dat? Een vreeselijke angst bekleemde hem bij het zich stellen van die vraag in één ondeelbaar oogenblik, terwijl de vrouw daar lag te worstelen met den dood, niet durvend grijpen naar de hand van Christus, dien ze nabij wist, maar . . . niet voor haar immers?

O God, help mij, zoo kreet opnieuw zijn ziel, zooals zij het straks in de pastorie had gedaan en zonder het zelf te weten liet hij de hand los der stervende vrouw, om voor het behoud van eigen ziel neer te zinken. En zonder dat hijzelf er besef van had, begon hij, eerst fluisterend en daarna steeds luider, God om erbarmen te smeeken voor zijn ziel, die óók zoo in hoogmoed had geleefd, die óók zoo op roem en eer bedacht was geweest, de ziel van een knecht des Heeren, die zoo den schijn had gediend, dat zij nu een stervende moest heen laten gaan zonder den troost van het Evangelie, omdat zij zelf niet zeggen kon, dat waar God dit aan haar zelf gedaan had, de rechtvaardigmaking ten leven, ook de ziel der stervende op die genade mocht hopen.

Hij merkte nu niets meer van zijn omgeving, ook niets van het ontroerde snikken dier twee oude mensen, waarvan de eene gereed

stond uit het leven te gaan, en die nu opeens den wonderlijken bijstand gevoelde van een anderen, om eigen nood lijdenden mensch. En terwijl zijn tranen hem bijna het spreken beletten, greep hij in een vervoering als wellicht nimmer meer zijn deel zou zijn, de hand der oude vrouw en zond nu voor beider ziel zijn vurige bede op, aldoor vragend in nieuwe en dringender woorden toch niet los te laten wat vergruizeld was, maar het te grijpen uit den maalstroom, opdat het behouden mocht worden voor de eeuwigheid, al was het dan ook nog zoo gering.

En het oude wonder, dat zoo lang de wereld bestaat, zich voltrekt aan waarachtig bekommerde zielen, die schreeuwen om uitredding uit het diepst van hun schuldig bestaan, voltrok zich ook weer in dezen nacht. Ds. Van IJsselstein, die daar straks in zijn eigen pastorie den stormwind beluisterd had en zijn hoogmoed in stukken had zien breken voor immer, beluisterde nu het suizen der zachte stilte, waarin God zelf was. En die zachte stilte drong ook zuiverend door in de vermoeide ziel der stervende, waarin ten tijde des avonds de ootmoed der ware kinderen Gods geboren werd
